

Openbaar

Zaaknummer: 303011

Informatienota voor de Gemeenteraad

Antwoord op schriftelijke vragen D66: (Schriftelijke) vraag over afhankelijkheid van Microsoft

Collegedatum: 1 juli 2025

Kernboodschap

Het college herkent en erkent dat de gemeente afhankelijk is van Microsoft, net als veel andere overheden en bedrijven wereldwijd. De oorzaak is dat er geen of weinig geschikte alternatieve oplossingen voor kantoorautomatisering beschikbaar zijn. Het college maakt in de keuze voor een softwareoplossing continu een afweging tussen meerdere belangen, in dit geval ook samen met iRvN en de regio gemeenten.

Er is een regionaal crisisprotocol om bij een digitale storing, door welke aanleiding en van welke aard dan ook, toch het werk en de dienstverlening zoveel als mogelijk door te kunnen laten gaan. De WDW, regio gemeenten en iRvN werken continu (en samen) aan verbetering van bestaande crisis- en continuïteitsplannen.

We hebben geen noodoplossing om op terug te vallen in het geval Microsoft bijvoorbeeld de dienstverlening onverhoopt zou stopzetten. We zien hier wel de noodzaak van in. Daarom gaan we hierover in gesprek met iRvN en de regio gemeenten.

Eerdere besluiten

Niet van toepassing

Antwoord van het college

In navolgende tekst beantwoorden wij de gestelde vragen.

1. In hoeverre is de gemeente Wijchen afhankelijk van Microsoft-diensten (zoals Office 365, Azure en Teams) voor haar dagelijkse digitale werkzaamheden en communicatie?

Het is duidelijk dat Microsoft een monopolie positie heeft in kantoorautomatiseringsoplossingen voor bedrijven en overheden. Vrijwel alle Nederlandse gemeenten zijn afhankelijk van Microsoft en dus ook de gemeente Wijchen.

Uiteraard willen we niet afhankelijk worden van één leverancier. Maar het college heeft verschillende belangen af te wegen bij de keuze voor een leverancier.

Het gaat bijvoorbeeld om deze belangen:

- Informatieveiligheid
- Ongestoord doorgaan van de dienstverlening
- Uitwisseling van informatie met andere systemen en organisaties
- Efficiëntie en productiviteit van medewerkers
- Gebruiksgemak voor onze medewerkers

- Kosten

Bij het aanschaffen van softwareproducten maken we iedere keer een afweging tussen deze belangen. We beperken de risico's op afhankelijkheid door niet onze gehele bedrijfsvoering met Microsoft-producten te ondersteunen en het gebruik van clouddiensten over het gemeentelijke ICT-landschap te spreiden over meerdere aanbieders.

Een andere maatregel om risico's te beperken ten aanzien van afhankelijkheid van niet-Europese cloud-leveranciers is het waar mogelijk samen optrekken met andere overheidspartijen om de positie ten aanzien van de cloud leveranciers te versterken. Zo is een deel van het leveranciersmanagement ten aanzien van Microsoft belegd bij de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Rijk en maken we gebruik van op landelijk niveau afgesproken contractvoorwaarden¹ en specifieke kennis.

2. Sluiten de inkoopvoorwaarden van de gemeente onbedoeld andere leveranciers uit, waardoor de afhankelijkheid van Microsoft verder toeneemt?

De inkoopvoorwaarden van iRvN zijn van toepassing op het contract met Microsoft. iRvN gebruikt net als de regio gemeenten de Gemeentelijke Inkoopvoorwaarden voor IT-diensten (GIBIT) die op landelijk niveau vastgesteld zijn door de VNG². Vanwege de monopoliepositie van Microsoft, zijn er op VNG niveau afspraken gemaakt door gemeenten met Microsoft in de vorm van een framework genaamd GT Microsoft³. De Rijk van Nijmegen gemeenten zijn hier via iRvN ook bij aangesloten. Gemeenten die zich aansluiten bij GT Microsoft krijgen toegang tot Microsoft-producten onder gunstige voorwaarden, wat de keuze voor alternatieve aanbieders minder aantrekkelijk kan maken.

3. Heeft de gemeente Wijchen een noodscenario of exit strategie klaarliggen voor het geval dat Microsoft – of de Amerikaanse overheid – besluit de dienstverlening plotseling te beperken of stop te zetten?

Er zijn geen uitgewerkte scenario's voor de geschetste beschreven situatie beschikbaar, ook niet landelijk. Wij zien hier wel de noodzaak van in en gaan hierover in gesprek met iRvN en de regio gemeenten. De WDW werkt samen met de regio gemeenten en iRvN aan crisis- en continuïteitsplannen om bij een digitale storing, van wat voor aard dan ook, toch het werk en de dienstverlening zoveel als mogelijk door te kunnen laten gaan.

4. In hoeverre is er volgens het college mogelijk sprake van afhankelijkheid van leveranciers?

We zijn zeker afhankelijk van leveranciers. Voor heel specialistische software zijn we juist afhankelijk van leveranciers uit eigen land. Gemeenten hebben specialistische en complexe producten en diensten en processen. Software om dit te ondersteunen, is maatwerk. Voor de ondersteuning van bepaalde processen zijn er maar een beperkt aantal leveranciers die dit maatwerk kunnen leveren. Zij hebben daardoor een leidende positie opgebouwd in de markt van softwareleveranciers voor gemeenten.

¹ Contractvoorwaarden met Microsoft lopen via iRvN, zie antwoord vraag 2

² <https://vng.nl/artikelen/gebruik-vng-model-algemene-inkoopvoorwaarden-of-gibit>

³ <https://vng.nl/projecten/gt-microsoft>

De gemeenten werken samen onder de vlag van de VNG om de leveranciersmarkt meer open en concurrerend te krijgen. Een voorbeeld hiervan is het landelijke initiatief Common Ground, waarin gemeenten aan een nieuwe ICT infrastructuur werken. Eén van de doelen van Common Ground is om ook kleine en nieuwe softwareleveranciers een betere kans te geven om innovatieve oplossingen te kunnen bieden aan gemeenten.

5. In hoeverre onderzoekt of gebruikt de gemeente Wijchen alternatieven voor Amerikaanse cloudaanbieders, bijvoorbeeld Europese, open source of lokale oplossingen?

In ons eigen inkoopbeleid van de WDW (ook geldend bij inkoop van software) streven wij zo veel mogelijk naar het afnemen van producten en diensten van lokale of binnenlandse aanbieders⁴. Al is dat in het geval van software in de meeste gevallen erg lastig omdat er onvoldoende aanbod van geschikte software is op lokaal schaalniveau.

Het aanbod in Europa loopt achter op dat van de grote Amerikaanse cloudbedrijven.⁵ Qua functionaliteit en integratie van de software met andere software. Maar ook op het gebied van informatieveiligheid. In dat licht heeft Wijchen, net als de regio gemeenten en iRvN, er tot nu toe voor gekozen om gebruik te blijven maken van de beveiligingsmogelijkheden die geboden worden door Microsoft. In verband met de zich snel veranderende geopolitieke situatie maken we deze risico-afweging vaker of per geval.

In ons informatiebeleidsplan hebben we een voorkeur uitgesproken voor softwareproducten die open source zijn, daar waar dit mogelijk is en meerwaarde biedt. Open source oplossingen kennen namelijk ook nadelen, bijvoorbeeld dat je zelf de technische (door)ontwikkeling en het beheer van deze software moet organiseren. We kiezen hier alleen voor als er regionaal of landelijk voldoende schaalgrootte en samenwerking is om vruchten te plukken van een keuze voor open source software. De WDW gebruikt diverse open source systemen, waaronder uit Duitsland en Nederland.

6. Heeft de gemeente Wijchen een interne risicoanalyse gedaan naar de gevolgen van een langdurige storing of geopolitieke blokkade van Microsoft-diensten?

Nee, er is geen risicoanalyse uitgevoerd specifiek naar de afhankelijkheid van Microsoft. De organisatie werkt, zoals aangegeven bij vraag 3, wel aan crisis- en continuïteitsplannen om bij een digitale storing, van wat voor aard dan ook, toch het werk en de dienstverlening door te kunnen laten gaan.

⁴ Zie paragraaf 5.1 MKB en lokale ondernemers' van het inkoopbeleid van de WDW:
https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR678712/1?#hoofdstuk_3

⁵ https://www.eerstekamer.nl/overig/20250117/eindrapport_in_het_kader_van_het/document